

## Don Bosco i Viktor Hugo.

Od g. 1880. do 1883. časni sluga Božjih Don Bosco krenuo je do tri puta u Francusku, da posjeti zavode svojih Salezijanaca i da nade novih dobrotvora, koji bi mu priskrbili materijalna sredstva za divna njegova karitativna djela. Kad je na svom trećem francuskom putovanju 18. aprila 1883. opet stigao u Pariz, nastala je oko njega neopisiva vreva svijeta. Domala učestaše vijesti, da je Don Bosco svojim svećeničkim blagoslovom već više teških bolesnika ozdravio. Kad je 3. maja u crkvi sv. Klotilde misio, hiljade i hiljade ljudi stiskivale se u crkvi i u sakristiji, jer svak bi htio da barem nekoliko riječi govori sa svecem. Konačno nije preostalo drugo, nego da iznemoglog slugu Božjeg tajno na pokrajna vrata izvedu u župski dvor. Pariški dnevnik »L'Univers« pisao je 5. maja: »Paris se divi ovom pokretu, što ga izazivlje taj ponizni svećenik turinski. Tâ nema on ništa privlačivo u očima svijeta... Sve ove ovacije upravljene su čovjeku Božjem u. Mnoštvo hoće da vidi čovjeka vjere i molitve. Najveće su crkve premalene, da obuhvate vjernike, koji žele prisustvovati njegovoj misi i primiti njegov blagoslov«.

Kako nas izvješćuje posebni broj »Sabezijanskih Vijesti« (Salesianische Nachrichten, Sonderheft 1925.) posvećen uspomeni časnog utemeljitelja, jedne večeri sjed, odličan starac, prijavi se u predsoblju privatnog stana časnog Don Bosca, u gostoljubivoj kući porodice Carbant, da bi se porazgovorio sa slugom Božjim. Iza kako je strpljivo u predsoblju pričekao tri puna sata, napokon je oko 11 sati u noći ispunjena njegova želja, te je uljudno pozdravio poniznog svećenika. Sjedi gospodin kao da u Don Boscu časti izvanrednu kakvu ličnost, ali se sâm nije htio s početka odati. Promotriv časnog svećenika nekoliko časaka, reče mu: »Vele časni, nemojte se uplašiti; ja sam bezvjerac, i zato ne vjerujem onih čudesa, koja se o Vama pripoviedaju«. Don Bosco na to mirno pogleda nepoznatog starca onim milim pogledom svojim, koji je prodro do dna duše i ujedno odao do brotu, punu neodoljive privlačivosti. Onda mu ljubezno odgovori: »Ne poznam Vas, pa ne ću ni da znadem, tko ste Vi. Uvjeravam Vas također, da ne ću protiv volje Vaše da Vas dovedem do vjere. Samo mi recite, jeste li uvijek u svom životu imali takovih misli?«

— U mojoj mladosti vjerovao sam, kao što su vjerovali i moji roditelji i prijatelji. Ali kad sam počeo razmišljati o svojim idejama, bacio sam malo po malo vjeru na stranu, i počeo sam živjeti kao filozof.

— Što razumijevate pod ovim izrazom: Živjeti kao filozof?

— Sretno živjeti bez obzira na vrhunaravni i na budući život, kojim svećenici nastoje uplašiti prosti narod.

— A šta Vi mislite o budućem životu?

— Molim, Vele časni, nemojte vremena tratiti, da govorite o budućem životu. Ja ću drugom prigodom o tom govoriti.

— Jer ste me sami doveli na taj predmet, imat ćete dobrotu, da me poslušate. Ja mislim, da u buduće možete također oboljeti.

— Da, da po gotovu u ovoj visokoj starosti svojoj.

— A zar nije moguće, da Vas bolest može dovesti u pogibelj smrti?

— Dakako; ne mogu se oteći sudbini, koja će snaći svakoga smrtnika.

— A kad se približi čas, kad Vam treba ostaviti ovaj svijet, šta onda?

— Onda ću se osokoliti kao filozof te ne ću misliti na vrhunaravno.

— A što bi Vam smetalo da barem u taj čas pomislite na besmrtnost, na dušu, na religiju?

— Ništa mi ne bi smetalo; ali bila bi to kukavština, a ne ću da postanem kukavicom; narugali bi mi se moji prijatelji.

— Ali u taj čas Vi ćete biti na kraju svoga života, a ništa Vas ne stoji, da sebi pribavite mir duše.

— Razumijem, što hoćete da kažete; ali ne ide mi, da se tako ponizim.

— Ali što možete još očekivati na čas smrti? Sadašnji život ide kraju, o budućem ne ćete ništa da znadete. — Šta će biti s Vama?

Starac je kod ovih riječi Don Boscovih poniknuo glavom i stao duboko razmišljati. Don Bosco ga je šuteći motrio nekoliko časaka, i onda mu reče: »Valja da pomislite na veliku budućnost. Još Vam preostaje samo nekoliko časova od ovog života zemnoga. Ako se okoristite religijom i milosrđem Božjim, doći ćete do spasa, do spasa za uvijek. Ako li umrete kao bezvjerac, propast ćete za uvijek. Još jasnije Vam velim: Za Vas nema više druge nade: ili (čeka Vas) ništavilo prema Vašem mnijenju, ili vječno prokletstvo prema mojem mnijenju«.

Na to će tronuti starac: »Vi meni govorite ne kao filozof niti kao bogoslov, nego kao prijatelj. U svojim filozofskim disputacijama nisam još tako daleko dopro, da bih sebi štavio ovu alternativu: ili ništavilo ili vječno prokletstvo. Te su dvije ideje obje bez ikakve utjehe. Ja ću dobro študirati ovu tačku. I ako dopustite, ja ću Vas još jednoć posjetiti«.

Ovo rekavši, sijeđi gospodin ustade da se oprosti. Pri odlasku predao je svoju kartu, na kojoj je bilo napisano:

**Viktor Hugo.**

Bijaše to pjesnik svjetskog glasa i romanopisac, koji je tada imao već 81 godinu. Sutradan se isti sijeđi starac u isto vrijeme vrati

Don Boscu, i stisnuo mu ruku, reče mu: »Nisam više bezvjerac kao što jučer. Vjerujem u vrhunarni svijet, i nadam se, da ću umrijeti u rukama jednog katoličkog svećenika, koji će moju dušu preporučiti Stvoritelju«.

Dovle pripovijedaju »Salezijanske Vijesti«, ističući samo još to, kako su se mnogi na ovaj način približili Don Boscu, a on ih je Bogu priveo.

\*

U svijetlu ovih po samim sinovima časnog Don Bosca dosta zamčenih vijesti silno raste vjerojatnost drugog izvještaja, što ga Dr. Eberle prije nekoliko godina u tjedniku »Das Neue Reich«<sup>1</sup> priopćio o skrušenoj smrti nekadanjeg bezvjerca Viktora Hugo-a po engleskom časopisu »Stella maris«. Urednik toga lista, Isusovac O. Lester iz pera O. Francis-a Drves-a ovako o toj smrti francuskog pjesnika pripovijeda:

Viktor Hugo bijaše obećao svojoj majci, da će svaki dan diljem života svoga moliti po jednu Zdravomariju. Prije mnogo godina O. Ljudevit u Guernscy-u (otočić blizu Jersey-a, gdje je pjesnik dulje vremena do g. 1871. živio u progonstvu) upoznao se sa prognanikom, te mu je kasnije postao tijesni prijatelj. Pjesnik će ga jednoć pitati: »Šta sudite o mojim spisima?« A otac će mu otvoreno reći: »Moram Vam priznati, da ste prije krasno pisali, i to dražesnim, zdravim i uzvišenim slogom, punim vjerskog uvjerenja. A sada, nemojte mi zamjeriti, kao da ste pero i misli svoje posudili davlu.« Kod ovih riječi suze navriješe pjesniku na oči. Kasnije Viktor Hugo zamoli ovog prijatelja svoga, da kroz mjesec svibanj smije cvijećem kititi oltar u kapelici isusovačkog kolegija. Rado pristadoše na to, te je pjesnik kroz cijeli mjesec svibanj kitio oltar Gospin najljepšim cvijećem, što ga je mogao naći. God. 1885. O. Ljudevit saznade za smrt pjesnikovu u Parizu (22. svibnja 1885.). Ta ga vijest silno zabrinu. Jednoć se namjeri na nekadašnjeg liječnika pjesnikova, zajedničkog prijatelja i dobrog katolika, te se on raspita o potankostima smrti Viktora Hugo-a. Liječnik bijaše upozorio pjesnika na skoru smrt i molio ga, da poruči po bilježnika i (duhovnog) liječnika. Pjesnik odvrati: »Da, da, ne ću da umrem poput pseta«. Ali okolica njegova (slobodnozidarska) uskratila mu je tu utjehu. No katolički onaj liječnik nije odustao od svog nauma i našao je povod, da se neko vrijeme nađe sâm sa bolesnikom. Bolesnikova soba bila je spojena sa balkonom; s druge strane uske ulice napram stanu pjesnikovu bila je druga kuća sa sličnim balkonom. Po uzajamnom dogovoru jedan katolički svećenik imao je s ovog drugog balkona smrtno oboljelom pjesniku dati sakramentalno odriješjenje. Taj svećenik bijaše po liječniku poručio Viktoru Hugo-u, neka pobudi u sebi savršeno pokajanje uz želju za generalnom ispovijedi, koliko

<sup>1</sup> Il. godište (1920.) br. 27. str. 436.

mu bude moguće. Liječnik je u određeni čas otvorio prozor, i dok je svećenik s protivnog balkona davao odriješene, bolesnik na glas tako se je skrušeno pokajao, da bi se i najtvrde srce ganulo.

Dr. Eberle dodaje, da bi se historijska kritika imala zauzeti za taj slučaj, to više, što je duhovni prijatelj pjesnikova tada (1920.) još živio. Čudi se ipak, što se ti podaci nisu prije iznijeli na vidjelo. Ni mi ne bismo htjeli kategorično tvrditi autentičnost ovog izvještaja, po gotovu i zato, jer nismo niša čuli o kakovu pismenom ili usmenom opozivu napisanih zabluda vjerskih i moralnih, u koje pjesnik i romanopisac pao, i koje je dužan bio opozvati, osobito otkad su mu neke knjige došle na Indeks.

Međutim moglo se i ono skrušenje pjesnikovo pred jednim ili drugim svjedokom smatrati barem kao nekakva zadovoljština.

Činjenica je pak, da se ne samo u spisima pjesnikovim iz mladosti, nego gdje gdje i kasnije nalaze akordi kršćanskog srca, premda sve rjeđe, poput onih izljeva iz »Jesenskog lišća« (Les feuilles d'automne, 1831.) i iz »Sutonskih pjesama« (Les chants du crépuscule, 1835), što ih u odlomcima donosi O. Alexandar Baumgartner u 5. svesku svoga djela »Geschichte der Weltliteratur.«\*)

B.



## Himba pod plaštem patriotizma u Meksiku.

Poznato je nečovječno progonstvo katoličke Crkve u meksikanskoj republici, koja je gotovo isključivo katolička zemlja. Sadašnji predsjednik republike Calles neprestano se razmeće frazama o vjerskoj slobodi i o patriotskim razlozima, koji tobož sile političku vlast, da se opre izgredima vanjskih elemenata i premoći rimskog pape. Tamošnjim katolicima neda da u čisto vjerskim stvarima slušaju zakonitu vlast, sv. Oca papu i svoje katoličke biskupe, a sve to pod izlikom patriotizma i dužnosti slobodnih građana. Nu on sam, kad provodi svoje drakonske mjere protiv katoličkih biskupa, svećenika, redovnika i neustrašivih lajika, slijepo sluša odredbu nepozvanih vanjskih elemenata, koji ni malo nisu kompetentni na crkvenom polju te su u to zašli posve nepravedno i krutom silom.

Calles je naime slobodni zidar 33. stepena, te se kod ovog nečuvnog progonstva, što nas sjeća vremena Neronovih (Pijo XI.), ropски drži odlukâ generalnog kongresa latinsko-američkog slobodnog zi-

\*) Die französische Literatur, 639.